

Rapport

Samenwerkingskansen in sport, primair onderwijs en kinderopvang

Een verkenning van structurele oplossingen voor personeelstekorten en duurzame inzet van beweegprofessionals

Samenwerkingskansen in sport, primair onderwijs en kinderopvang

Een verkenning van structurele oplossingen voor personeelstekorten en duurzame inzet van beweegprofessionals

Met steun van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en de Human Capital Agenda Sport

Met medewerking van de HCA-werkgroep Onderwijs, Kinderopvang en Sport en Bewegen: Erik Lenselink, Ronald Klomp, Carin Bruining en Karin Zwart

Mulier Instituut

Arnold Bronkhorst
Marleen Kools

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met het Mulier Instituut.

© Mulier Instituut

Utrecht, 29 oktober 2025
www.mulierinstituut.nl
info@mulierinstituut.nl

Disclaimer

U mag delen uit deze publicatie overnemen op voorwaarde van bronvermelding: Mulier Instituut, de titel van de publicatie en het jaar van uitgave. Er gelden gebruiksvoorwaarden voor de foto's in deze publicatie. Neem foto's daarom niet over zonder toestemming van het Mulier Instituut.

Over ons

Het Mulier Instituut doet sportonderzoek voor beleid en samenleving. Voor overheden, maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen, sportorganisaties en bedrijven onderzoeken we allerlei thema's op het gebied van sport en sportief bewegen: van de sportdeelname van (groepen) Nederlanders tot de motorische vaardigheden van kinderen, en van diversiteit en inclusie in de sport tot de economische impact van sportevenementen.

Het Mulier Instituut is een onafhankelijke stichting zonder winstoogmerk.

Ons doel is bijdragen aan goed onderbouwd beleid, gericht op de bevordering van sport, sportief bewegen en versterking van de sportsector. Dit doen we op verschillende manieren:

We verzamelen data en monitoren de Nederlandse sportsector en beleidsprogramma's.

We ontwikkelen kennis en onderzoeksmethoden via verkennende en verdiepende studies.

We duiden onderzoeksuitkomsten en vertalen deze naar de beleidspraktijk.

We onderbouwen beleidsbeslissingen met expertise en advies.

We bieden gevraagd en ongevraagd duiding en reflectie in de rol van 'kritische vriend' van de sportsector.

We zetten ons in voor de bevordering van de sportwetenschap.

Afkortingen & Begrippen

Afkortingen

Bso	Buitenschoolse opvang
IKC	Integraal Kindcentrum
Ad	Associate Degree
HCA	Human Capital Agenda

Begrippen

Integraal Kindcentrum
Een brede school waar onderwijs, opvang en zorg samengevoegd worden op één locatie en in één organisatie.

Inhoudsopgave

Samenwerkingskansen in sport, primair onderwijs en kinderopvang

1	Inleiding	8
1.1	Achtergrond	8
1.2	Werkwijze	9
2	De inzet van beweegprofessionals verkend	11
2.1	Beroepen en opleidingen in primair onderwijs en kinderopvang	11
2.2	Wet- en regelgeving, beleid en praktijkknelpunten	15
2.3	Arbeidsmarktdata en prognoses	20
2.4	Praktijkvoorbeelden van samenwerkingsmodellen	25
3	Uitkomsten brainstormsessie	28
3.1	Over de brainstormsessie	28
3.2	Resultaten	28
4	Conclusie & aanbevelingen	33
4.1	Conclusie	33
4.2	Drie aanbevelingen voor de werkgroep	33
	Bronnen	36
	Bijlage – Respondenten & deelnemers	38

Samenwerkingskansen in sport, primair onderwijs en kinderopvang

Inleiding

In het primair onderwijs en de kinderopvang lopen de personeelstekorten al jaren op. Tegelijk hebben beweegprofessionals vaak versnipperd werk en zoeken zij naar meer stabiliteit. In dit rapport verkennen we hoe betere samenwerking tussen deze sectoren kan helpen om deze uitdagingen aan te pakken. Deze verkenning hebben we uitgevoerd in opdracht van de Human Capital Agenda Sport.

Doelstelling

Doel van dit document is om inzicht te geven in het speelveld van functies, opleidingen, wet- en regelgeving, arbeidsmarktcijfers en praktijkervaringen, en op basis daarvan kansen en oplossingen voor samenwerking te benoemen.

Aanpak

De verkenning bestaat uit een analyse van beleidsdocumenten, gesprekken met deskundigen uit sport, onderwijs en kinderopvang, en een gezamenlijke brainstormsessie met vertegenwoordigers uit deze sectoren.

Conclusie

- Er zijn tekorten, hoge uitstroom en veel deeltijdwerk. Contracten zijn vaak tijdelijk of onduidelijk.
- Lokale initiatieven tonen aan dat beweegprofessionals kunnen helpen bij het verlichten van tekorten.
- Wetgeving, cao's en bevoegdheden belemmeren soms flexibele inzet. In de praktijk wordt hier daarom weleens pragmatisch mee omgegaan.
- Interessante praktijkvoorbeelden zijn combibanen, wijkgerichte beweegteams, en jobcarving aangevuld met nieuwe opleidingstrajecten.

Aanbevelingen

We doen de volgende aanbevelingen voor de HCA Sport-werkgroep:

- Verzamel en deel inspirerende praktijkvoorbeelden, zodat andere regio's kunnen leren en aanhaken.
- Start pilots rond gecombineerde functies, beweegteams en nieuwe opleidingsroutes. Zorg voor monitoring en verspreiding van de lessen.

-
- A thick, dark purple wavy line that starts from the left edge of the page, curves upwards and to the right, then loops back down and to the left, ending near the center of the page.
- Verbind sport, onderwijs, kinderopvang en bedrijfsleven in een nieuw op te richten platform. Bouw samen aan een gedeelde visie op bewegen in de ontwikkeling van kinderen (0-13 jaar).

Inleiding

In dit rapport verkennen we hoe samenwerking tussen onderwijs, kinderopvang en sport kan bijdragen aan structurele oplossingen voor personeelstekorten én aan de bredere inzet van sport- en beweegprofessionals. In dit hoofdstuk beschrijven we de achtergrond van dit vraagstuk en bespreken we de doelstelling en werkwijze van het onderzoek.

1.1 Achtergrond

Personeelstekorten

Het primair onderwijs en de kinderopvang kampen al jaren met oplopende personeelstekorten. Deze tekorten zetten de kwaliteit van begeleiding en de ontwikkeling van kinderen onder druk (Adriaens et al., 2024; Maranus, 2024). De verwachting is dat deze tekorten de komende jaren groeien (Adriaens & De Vos, 2023; ABF Research, 2024). Dit vraagt om vernieuwende en haalbare oplossingen die kunnen bijdragen aan het omgaan met deze tekorten.

Bestaande initiatieven met beweegprofessionals

In verschillende regio's, zoals krimpgebieden, bestaan al langer initiatieven waarbij sport- en beweegprofessionals¹ worden ingezet in de kinderopvang en het onderwijs². Het gaat om mbo- en hbo-opgeleide professionals die ervaring hebben met het begeleiden van kinderen en het organiseren van sport- en beweegactiviteiten. Hun inzet blijkt in de praktijk van meerwaarde. Het biedt kansen om bij te dragen aan het verlichten van de personeelstekorten.

Voor beweegprofessionals opent dit ook nieuwe perspectieven. In hun eigen sector zijn de banen vaak versnipperd en ontbreken duidelijke carrièrepaden (Bronkhorst et al., 2024a; 2024b). Door hen vaker en structureler in te zetten in onderwijs en opvang kunnen voor hen robuustere functies ontstaan, die bijdragen aan een aantrekkelijker en duurzamere loopbaan.

Nog geen gerichte aanpak

Hoewel er in het land al veelbelovende voorbeelden zijn, ontbreekt het aan een gerichte aanpak om deze breder te benutten. Opschaling vraagt om gezamenlijke inzet en betere afstemming tussen sport, onderwijs en opvang, met oog voor de behoeften van alle betrokkenen.

HCA Sport

De Human Capital Agenda (HCA) Sport is een landelijk samenwerkingsverband dat zich richt op een sterke en toekomstbestendige sport- en beweegsector. De partners van de HCA Sport komen vanuit de sport, de overheid en het onderwijs.³

¹ Verder in dit rapport aangeduid als beweegprofessionals.

² Naast de inzet van de gymdocent in het primair onderwijs.

³ Op de [webpagina van de HCA Sport](#) is meer informatie te lezen over deze agenda en de partners.

Zij zien kansen om met deze sectoren, en de kinderopvang, samen aan oplossingen te werken. Door beweegprofessionals structureler in te zetten, kunnen betekenisvolle banen ontstaan op het snijvlak van deze sectoren. Bovendien kan dit bijdragen aan een dagelijks beweegrijker leven voor kinderen. Dit vraagt om samenwerking, duidelijke afspraken én een goed beeld van de mogelijkheden en randvoorwaarden.

Inhoud en doel van dit onderzoek

In dit rapport brengen we die in beeld. In het eerste deel schetsen we het speelveld op basis van documentanalyse en gesprekken met experts: van relevante opleidingen en wet- en regelgeving tot praktijkvoorbeelden en arbeidsmarktdata. In het tweede deel geven we de uitkomst van een brainstormsessie met deskundigen uit de drie sectoren. Dit rapport vormt zo een basis voor verdere samenwerking.

Het doel van dit onderzoek is om:

- de bestaande functies, opleidingen en juridische kaders in kaart te brengen;
- inzicht te geven in de beschikbare en verwachte arbeidsmarktdata;
- kansrijke samenwerkingsvormen en knelpunten uit de praktijk te beschrijven;
- oplossingen te schetsen voor verdere samenwerking.

1.2 Werkwijze

We hebben een gecombineerde aanpak gehanteerd, bestaande uit documentenanalyse, gesprekken met deskundigen en een gezamenlijke brainstormsessie.

Documentenanalyse

Voor de documentenanalyse hebben we beleidsstukken, onderzoeksrapporten, websites en andere relevante bronnen geanalyseerd. Doel was om inzicht te krijgen in functies, juridische kaders en bestaande samenwerkingsvormen tussen de sectoren sport, primair onderwijs en kinderopvang.

Gesprekken met deskundigen

Deze analyse hebben we aangevuld met gesprekken met twaalf deskundigen en praktijkprofessionals uit de drie sectoren, die hun ervaringen en perspectieven deelden over kansen, knelpunten en randvoorwaarden voor samenwerking.

Brainstormsessie

De inzichten uit de documentenanalyse en de aanvullende gesprekken vormden de basis voor een brainstormsessie in mei 2025. Hieraan deden vertegenwoordigers mee uit sport, primair onderwijs en kinderopvang. De HCA-werkgroep heeft deze deskundigen geselecteerd op basis van hun kennis en ervaring met samenwerking tussen de drie sectoren.

Tijdens deze sessie hebben we kansrijke samenwerkingsvoorbeelden uit de praktijk besproken en opschalingsmogelijkheden verkend. De opbrengsten van deze drie werkwijzen vormen de inhoud van dit rapport.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 bespreken we de resultaten van de documentenanalyse en de gesprekken met experts. We behandelen vier thema's: relevante beroepen en opleidingen (paragraaf 2.1), juridische en beleidsmatige kaders (2.2), arbeidsmarktdata (2.3) en praktijkvoorbeelden van samenwerking (2.4). In hoofdstuk 3 bespreken we de resultaten uit de brainstormsessie. In hoofdstuk 4 beschrijven we een korte conclusie en doen we aanbevelingen.

De inzet van beweegprofessionals verkend

In dit hoofdstuk geven we een overzicht van wat er bekend is over de inzet van beweegprofessionals in het primair onderwijs en de kinderopvang. We beschrijven welke functies en opleidingen er zijn en welke kansen en knelpunten er spelen. Vervolgens verkennen we de arbeidsmarktontwikkelingen en bespreken we enkele praktijkvoorbeelden van samenwerkingsmodellen.

2.1 Beroepen en opleidingen in primair onderwijs en kinderopvang

Sport- en beweegfuncties in het primair onderwijs en de kinderopvang

In tabel 2.1 staat een overzicht van relevante functies binnen het primair onderwijs en de kinderopvang met betrekking tot sport en bewegen. Daarbij hebben we gekeken naar de voorbereidende (beroeps)opleiding en de bevoegdheden die hieraan verbonden zijn.

Bevoegdheden en kwaliteitscriteria sportsector niet wettelijk geregeld

Binnen het Nederlandse sportonderwijs vormen Sport & Bewegen/Cios (mbo) en Sportkunde (hbo) de grootste opleidingen richting een beroep in de sportsector. Maar deze sector hebben we niet opgenomen in tabel 2.1. De sportberoepen lopen namelijk sterk uiteen, en er zijn geen wettelijk vastgelegde bevoegdheden of beschermde titels. Iedereen mag zich instructeur, sportcoach of trainer noemen.

Sommige sportbonden en brancheorganisaties stellen wel eisen. Bijvoorbeeld voor zwemles via het Zwem-ABC, of voor trainers bij de KNVB en KNGU. In een enkel geval geldt wel een wettelijke regeling. Bijvoorbeeld voor zorggerelateerde functies, zoals de psychomotorisch therapeut. Die vallen onder de Wet BIG.

Tabel 2.1**Functies in sport en bewegen, primair onderwijs en kinderopvang naar opleiding en bevoegdheid**

	Functie	Opleidingsniveau	Bevoegdheden
Primair onderwijs	Vakleerkracht bewegingsonderwijs	Hbo (alo)	Bevoegd voor bewegingsonderwijs
	Groepsleerkracht	Hbo (pabo)	Bevoegd voor bewegingsonderwijs groep 1 en 2
	Groepsleerkracht met bevoegdheid bewegingsonderwijs	Hbo (pabo met leergang bewegingsonderwijs)	Bevoegd voor bewegingsonderwijs
	Onderwijsassistent Leraarondersteuner	Mbo 3-4+ en Ad	Mag bewegingsonderwijs geven onder verantwoordelijkheid van een (in de gymzaal aanwezige) leerkracht bevoegd voor bewegingsonderwijs
	Alo-leraar in opleiding (lio)	Hbo (afstudeerstage alo)	Mag zelfstandig bewegingsonderwijs verzorgen onder leerovereenkomst
	Combinatiefunctionaris onderwijs en buurtsportcoach	Mbo- en hbo-sport- en beweegopleidingen	Mag buiten de geroosterde bewegingsonderwijslessen sport- en beweegaanbod verzorgen
Kinderopvang	(Gespecialiseerd) pedagogisch medewerker (dagopvang 0-4 jaar)	Mbo 3 en 4, Onderwijsassistent mbo 4 en Ad. Inclusief taaleis	Bevoegd om te werken in de dagopvang en buitenschoolse opvang (bso)
	Pedagogisch medewerker (4-13 jaar)	Mbo- en hbo-sport- en beweegopleidingen. Inclusief taaleis	Bevoegd voor de dagelijkse opvang, ontwikkeling en verzorging van een groep kinderen (4-13 jaar) voor en na schooltijd en soms in de middagpauze
	Groepshulp	Vmbo-werk- en denkniveau	Bevoegd voor een ondersteunende rol in de kinderopvangorganisatie
	Buurtsportcoach	Mbo- en hbo-sport- en beweegopleidingen. Inclusief taaleis	Bevoegd voor de dagelijkse opvang, ontwikkeling en verzorging van een groep kinderen (4-13 jaar) voor en na schooltijd en soms in de middagpauze

Bron: KVLO, 2021; Kulik, 2016; Kinderopvang Werkt!, 2025.

Interessante ontwikkelingen in opleidingen en cursussen

Naast de hierboven genoemde opleidingen zien we ook nieuwe ontwikkelingen rondom opleiding en scholing voor het primair onderwijs en de kinderopvang. In tabel 2.2 geven we hiervan een overzicht.⁴

⁴ De onderliggende weblinks geven voorbeelden van opleidingsinstituten die de opleidingen en cursussen aanbieden.

Tabel 2.2

Recente opleidingen op snijvlak sport en bewegen, primair onderwijs en/of kinderopvang

	Opleidingen	Opleidingsniveau	Toelichting
Primair onderwijs	Pabo/Alo	Hbo	Deze opleiding duurt 4,5 tot 5 jaar en wordt aangeboden door diverse hogescholen. De opleiding is een combinatie van de pabo- en alo-opleiding, levert van beide opleidingen een diploma op en geeft daarmee ook bevoegdheid om bewegingsonderwijs in het primair onderwijs te verzorgen.*
	Alo dual	Hbo	Deze nieuwe opleiding start in 2025 en duurt 2 tot 4 jaar, waarin werken (voor de klas) en leren worden gecombineerd. De opleiding is gericht op doorstromers met een opleiding Cios/Mbo Sport en Bewegen en Sportkundigen die een onderwijsbevoegdheid willen behalen.
	Specialist bewegingsonderwijs & gezonde school	Hbo (minor)	De minor duurt een halfjaar en wordt aangeboden op meerdere hogescholen. De minor geeft alo- en pabo-studenten kennis om gezondheidsbeleid op een basisschool uit te kunnen zetten.
Kinderopvang	Spelenderwijs	Hbo (minor)	Deze minor duurt een halfjaar en wordt aangeboden op Fontys. De minor geeft studenten meer kennis over spel en creativiteit in het werken met kinderen in zowel primair onderwijs als kinderopvang.
	Kindprofessional	Mbo 3 en 4	Deze 2- tot 3-jarige opleiding is een combinatie van de opleidingen Onderwijsassistent en (Gespecialiseerd) Pedagogisch Medewerker Kinderopvang. Er is geen specifieke aandacht over sport en bewegen. Ook tegengekomen als opleiding Combifunctionaris IKC/Brede school.
	Medewerker kind & bewegen	Mbo 4	Deze 2- tot 3-jarige opleiding is een combinatie van de opleidingen Onderwijsassistent en Gespecialiseerd Pedagogisch Medewerker Kinderopvang. In deze opleiding is er specifieke aandacht voor sport en bewegen.
	Gespecialiseerd Kind- & Beweegprofessional	Mbo 4	Deze opleiding start in 2025 en wordt aangeboden door kinderopvangorganisatie Junis in samenwerking met het mbo. Deze opleiding combineert Gespecialiseerd Pedagogisch Medewerker niveau 4 en Buurtsportcoach (Sport & Bewegen). Na 2,5 jaar ontvangt de student beide diploma's.
	Sport, Pedagogiek & Onderwijs	Mbo 3 en 4	Met deze 3-jarige opleiding behaalt een student een combinatie van het diploma Sport- & Bewegingsleider en een keuze voor het diploma Gespecialiseerd Pedagogisch Medewerker óf het diploma Onderwijsassistent. Afhankelijk van de gekozen richting kan een student met sport- en beweegkennis werken in

		het bewegingsonderwijs onder de verantwoordelijkheid van een bevoegde leerkracht of als pedagogisch medewerker in de kinderopvang. Ook tegengekomen als opleidingen Pedagogisch medewerker onderwijs, opvang en sport en Pedagogisch medewerker onderwijs en sport.
Pedagogisch Educatief Professional	Associate Degree (Ad)	Deze 2-jarige opleiding leidt op tot Pedagogisch Educatief Professional met de vier keuzeprofielen: pedagogisch specialist, sport en bewegen, beeldende kunst, en muziek en dans.
Sportief Pedagogisch Mbo 3 Medewerker Kinderopvang		Deze opleiding duurt 2 jaar en wordt door diverse Roc's aangeboden. Het diploma geeft dezelfde bevoegdheid als pedagogisch medewerker in de kinderopvang. Deze professional heeft daarbij kennis over het organiseren van sport- en beweegaanbod aan jonge kinderen.
Sport- en Bewegingsleider bso	Mbo 3	De opleiding van 1,5 jaar wordt aangeboden door kinderopvangorganisatie Junis in samenwerking met het mbo. De student gaat tijdens de opleiding direct aan de slag op de bso.

Anders dan de leergang bewegingsonderwijs geeft deze opleiding een volledig alo-diploma, dat lesbevoegdheid geeft voor zowel het primair onderwijs als het voortgezet onderwijs en mbo.

● Cursussen

In de sectoren sport, primair onderwijs en kinderopvang is een breed aanbod aan cursussen te vinden voor professionals die sporten en bewegen met kinderen. Een volledig overzicht is in dit document niet haalbaar. Hieronder staan enkele voorbeelden die een indruk geven van het aanbod.

○ Kinderopvang

- **Beweegkriebels:** in deze cursus worden professionals die werken met kinderen van 0-4 jaar, geschoold in het ontwikkelen en uitvoeren van passend beweegaanbod bij de doelgroep.
- **Baby's willen bewegen:** deze cursus biedt expertise in het begeleiden en stimuleren van de motorische ontwikkeling van baby's (tot 1 jaar) aan pedagogisch medewerkers die in de kinderopvang werken.
- **Bewegen met Nijntje:** deze cursus geeft kennis voor medewerkers in de kinderopvang die werken met kinderen van 0-4 jaar om met zeer jonge kinderen te bewegen.
- **Scholingen van Gezonde Kinderopvang:** het programma Gezonde Kinderopvang biedt diverse scholingen aan voor onder andere pedagogisch medewerkers (PM'ers), gastouders, mbo-studenten en docenten.

○ Primair Onderwijs

- **Bewegingsonderwijs met kleuters:** deze cursus geeft inzicht in hoe bewegingsgerichte interventies het beweeggedrag van jonge kinderen kunnen beïnvloeden.
- **Beweeg-, speel- en leerdeskundige:** deze cursus leert onderwijsprofessionals hoe ze spel en beweging kunnen inzetten om het gedrag en leerproces van kinderen met leer- en gedragsproblemen te verbeteren.
- **Citytrainer:** deze cursus bestaat uit acht bijeenkomsten waarin jongeren leren hoe zij (sport)activiteiten voor hun stad organiseren. Wordt breder ingezet dan alleen in het onderwijs.

○ Sport

- **Trainer-coach:** bijvoorbeeld via de KNVB, KNGU, Nevobo en KNHB.
- **Zwemonderwijzer:** bijvoorbeeld via de Nationale Raad Zwemveiligheid.
- **Fitnessinstructeur A/B:** bijvoorbeeld via NL Actief of Fit!vak.
- **Multisportinstructeur:** bijvoorbeeld via Monkey Moves.
- **Leider Sportieve Recreatie:** bijvoorbeeld via Stichting NSA.

Samenvatting

- **Primair onderwijs:** alleen bevoegde leerkrachten mogen bewegingsonderwijs geven. Andere professionals, zoals onderwijsassistenten, mogen dit alleen onder directe begeleiding van zo'n leerkracht. Buiten de les, bijvoorbeeld tijdens pauzesport, zijn er meer mogelijkheden om andere begeleiders in te zetten. Er is recent een combi-opleiding in het hbo ontwikkeld.
- **Kinderopvang:** in de dagopvang gelden strengere eisen dan in de bso, waardoor in de bso meer ruimte is voor de inzet van sportprofessionals. Om het personeelstekort aan te pakken, zijn diverse (verkorte) mbo-opleidingen en combinatietrajecten ontwikkeld. Veel zijn recent ontwikkeld, waardoor weinig bekend is over hun effectiviteit en tevredenheid.
- **Sport:** bevoegdheden zijn niet wettelijk vastgelegd, maar geregeld via eisen van sportbonden en brancheorganisaties. Er is een breed aanbod aan opleidingen en cursussen.

2.2 Wet- en regelgeving, beleid en praktijkknelpunten

De samenwerking tussen beweegprofessionals, het primair onderwijs en de kinderopvang wordt mede bepaald door geldende wet- en regelgeving en huidige beleidsmaatregelen. Deze kaders hebben invloed op wie bevoegd is om bewegingsonderwijs te geven, wie mag werken in de kinderopvang, en onder welke voorwaarden arbeidsrelaties (bijvoorbeeld met zelfstandigen (zzp'ers)) zijn toegestaan.

In de vorige paragraaf hebben we rondom bevoegdheden al een deel van het juridische kader verkend. In deze paragraaf belichten we het relevante juridische

kader verder, gaan we in op relevante beleidsmatige ontwikkelingen en benoemen we enkele overige knelpunten.

Juridisch kader

In tabel 2.3 staat een selectie van de belangrijkste juridische kaders die van invloed zijn op de inzet van beweegprofessionals in en rondom school en opvang. De toelichting laat zien welke voorwaarden gelden en waar ruimte zit, maar ook welke belemmeringen professionals en werkgevers kunnen tegenkomen.

Tabel 2.3
Juridisch kader met toelichting

	Juridisch kader	Toelichting
Primair onderwijs	Bevoegdheid voor bewegingsonderwijs	Zie tabel 2.1.
	Norm twee (les)uren bewegingsonderwijs	Scholen in het primair onderwijs moeten sinds schooljaar 2023/'24 ten minste twee keer 45 minuten per week bewegingsonderwijs laten verzorgen door een bevoegde leerkracht. Het uitgangspunt is dat binnen deze lessen gewerkt wordt aan de kerndoelen voor het primair onderwijs.* Buitenspelen en zwemlessen voor de elementaire zwemdiploma's (zwemABC) vallen hier bijvoorbeeld niet onder.
Kinderopvang	Wet Innovatie en Kwaliteit Kinderopvang	Deze wet is sinds 2018 van kracht. Het doel van de wet is het verbeteren van de kwaliteit van de kinderopvang. Enkele relevante regelingen binnen deze wet zijn: ○ De beroepskracht-kind-ratio: deze gaat bijvoorbeeld uit van één PM'er op drie 0-jarigen en één PM'er op twaalf 7-13-jarigen. ○ Anders gekwalificeerden: de kwalificaties voor de bso zijn ruimer dan die voor de kinderopvang (zie tabel 2.1). ○ Minimum taalniveau: dit gaat in per 2025. ○ Aanvullende scholing: dit geldt voor PM'ers die werken met baby's.
Algemeen	Wet Deregulering Beoordeling Arbeidsrelaties (DBA)	Vanaf 1 januari 2025 start de Belastingdienst met de handhaving van de Wet DBA. Deze wet heeft als doel schijnzelfstandigheid te voorkomen. In de kinderopvang werken veel zzp'ers op flexibele basis. De Wet DBA maakt de situatie voor een deel van deze zzp'ers ingewikkelder, bijvoorbeeld omdat ze te afhankelijk zijn van één opdrachtgever. De brancheorganisatie Kinderopvang adviseert hierom het werken met zzp'ers niet langer.
	Wet allocatie arbeidskrachten door intermediairs (Waadi)	De Waadi verplicht organisaties die personeel uitlenen tot registratie bij de KvK en het toepassen van gelijke behandeling over 'essentiële arbeidsvoorwaarden', zoals loon en vakantiedagen. Dat betekent bijvoorbeeld dat een beweegprofessional die uitgeleend wordt via een extern bureau aan een school of kinderopvang, recht heeft op hetzelfde salaris als collega's in loondienst.

Bron: Ministerie van OC&W, 2023; BKO, z.d.; KvK, 2024; Onderwijsregio Haaglanden, 2024

De huidige kerndoelen bewegingsonderwijs gelden sinds 2006. Deze worden momenteel geactualiseerd. In januari 2025 zijn de conceptkerndoelen gepubliceerd.

Praktijkoplossingen bij tekorten binnen juridische kaders

Hoewel wet- en regelgeving duidelijke kaders stelt voor bevoegdheden, worden organisaties door aanhoudende personeelstekorten soms gedwongen om alternatieve oplossingen te zoeken. In overleg met instanties zoals de onderwijsinspectie en kinderopvanginspectie proberen zij pragmatische manieren te vinden om het onderwijs- en sportaanbod toch voort te zetten.

In de gevoerde gesprekken kwamen de volgende praktijkvoorbeelden naar voren:

- de inzet van beweegteams waarbij mbo'ers onder toezicht⁵ van een bevoegde docent worden ingezet in het bewegingsonderwijs;
- het inzetten van mbo-geschoolde sportprofessionals in het bewegingsonderwijs (mits zij geen risicovolle activiteiten zoals trampolinespringen of ringzwaaien geven);
- soepeler toezicht op bevoegdheidseisen wanneer aantoonbaar is dat een organisatie geen bevoegde docent kan vinden.

Ook in de kinderopvang worden sportprofessionals onder toezicht soms ruimer ingezet dan de richtlijnen voorschrijven, bijvoorbeeld bij sport- en beweegactiviteiten binnen de buitenschoolse opvang.

Belangenbehartigers uit het bewegingsonderwijs en de kinderopvang vinden deze verruimde interpretatie van het juridische kader zeer ongewenst. In de gevoerde gesprekken waarschuwen zij dat dergelijke oplossingen risico's kunnen meebrengen voor de kwaliteit van het aanbod en voor de aansprakelijkheid bij incidenten.

Beleidsmatige ontwikkelingen die kansen bieden voor de inzet van beweegprofessionals

Er zijn verschillende beleidsontwikkelingen die invloed hebben op de inzet van beweegprofessionals in kinderopvang en primair onderwijs. Hieronder volgt een selectie van enkele beleidsprogramma's en -maatregelen uit de gesprekken en documentenanalyse, die zowel kansen als uitdagingen bieden voor de betrokken sectoren:

- **Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC):** de BRC-subsidie ondersteunt de inzet van buurtsportcoaches en combinatiefunctionarissen die sport en bewegen verbinden met onderwijs en kinderopvang. De regeling biedt financiële en inhoudelijke ruimte voor lokale invulling. Vanaf 2027 mogen functionarissen die bewegingsonderwijs verzorgen niet meer uit deze regeling worden bekostigd, omdat zij bedoeld is voor extra aanbod bovenop het bewegingsonderwijs.
- **School en Omgeving/Verrijkte Schooldag:** het programma School en Omgeving van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) bevordert kansengelijkheid door leerlingen buiten schooltijd extra activiteiten te bieden, zoals sport, cultuur en ondersteuning. Binnen dit kader

⁵ Toezicht blijkt in de praktijk een rekbaar begrip. In de gesprekken leggen praktijkorganisaties uit dat toezicht volgens hen niet altijd fysiek is en dat de toezichthouder niet altijd in dezelfde ruimte aanwezig hoeft te zijn.

wordt gewerkt aan een verrijkte schooldag, waarvoor scholen, gemeenten en lokale partners samen subsidie kunnen aanvragen. Beweegprofessionals kunnen hierin een waardevolle rol spelen. In Groningen wordt hier via de Regio Deal extra op ingezet.

- **Gezonde school:** dit is een landelijk programma van het RIVM, in samenwerking met de PO-, VO- en MBO-raad en GGD GHOR Nederland. Het ondersteunt scholen bij het structureel werken aan gezondheidsthema's zoals voeding, welbevinden en bewegen. Beweegaanbod is een kernonderdeel, waarvoor scholen extra middelen kunnen aanvragen. Sportprofessionals kunnen bijdragen via lessen, activiteiten of samenwerking met lokale partijen. Het programma sluit aan bij initiatieven als School en Omgeving, waarin brede ontwikkeling en gezonde leefstijl centraal staan.
- **Dynamische Schooldag:** dit is een aanpak die gericht is op het creëren van een beweeglijke en afwisselende schooldag. Scholen krijgen praktische handreikingen om meer beweging in de dag te integreren, vaak in samenwerking met lokale beweegprofessionals, zoals buurtsportcoaches.
- **Gezonde Kinderopvang:** dit landelijke programma, ontwikkeld door het RIVM, ondersteunt kinderopvangorganisaties bij het structureel werken aan gezondheidsthema's zoals voeding, bewegen en welbevinden. Centraal staat de scholing 'Een Gezonde Start', waarin pedagogisch medewerkers leren hoe zij gezondheid op een natuurlijke manier kunnen verweven in het dagelijkse aanbod. De aanpak stimuleert een gezonde leefstijl vanaf jonge leeftijd en sluit aan bij bredere initiatieven gericht op preventie en ontwikkeling.

In gesprekken werden ook de volgende relevante ontwikkelingen benoemd:

- **Groei Integrale Kindcentra (IKC's) en samenwerking onderwijs en kinderopvang:** IKC's, waarin onderwijs en opvang samenwerken onder één dak, zijn sterk in opkomst. Volgens onderzoek (Van der Grinten et al., 2019) is de samenwerking tussen school en opvang inmiddels gemeengoed, en ook leerlingaantallen in IKC's stijgen. Hoewel het ideaal van één visie en doorlopende leerlijnen breed wordt gedeeld, blijkt in de praktijk dat de invulling soms nog gefragmenteerd en onvoldoende afgestemd is. Mits de samenwerking dus goed wordt vormgegeven, biedt deze ontwikkeling kansen voor beweegprofessionals, bijvoorbeeld via combibanen bij school en bso.
- **Gratis kinderopvang:** het kabinet wil kinderopvang voor werkende ouders op termijn bijna gratis maken. Dit kan leiden tot een grotere vraag naar opvangplekken en daarmee tot een grotere behoefte aan pedagogisch medewerkers, wat het bestaande personeelstekort verder onder druk zet. Tegelijkertijd is de invoering van het nieuwe stelsel uitgesteld tot 2029. In aanloop daarnaartoe kunnen beweegprofessionals mogelijk een waardevolle aanvulling vormen.

Ook werden twee lokale initiatieven genoemd:

- **Gezonde Basisschool van de Toekomst:** dit Limburgse initiatief, gestart in 2015, combineert een verlengde schooldag met een gezonde lunch, dagelijkse sport- en beweegactiviteiten, cultuuronderwijs en talentontwikkeling. Inmiddels wordt de aanpak op meerdere plekken in

Nederland overgenomen. Uit onderzoek van Maastricht University blijkt dat leerlingen binnen dit concept niet alleen fysiek fitter worden, maar ook profiteren van verbeterd sociaal-emotioneel welbevinden en betere voedingsgewoonten.

- **Kansrijke Start:** dit actieprogramma richt zich op een gezonde ontwikkeling in de eerste 1.000 dagen van een kind. In enkele regio's, zoals Drenthe (Drenthe Beweegt 2025-2028), wordt beweging hierin expliciet meegenomen. Beweegprofessionals kunnen hier een rol in krijgen.

Knelpunten bij inzet van beweegprofessionals

De inzet van beweegprofessionals in het primair onderwijs en de kinderopvang kent verschillende knelpunten. We bespreken een aantal belangrijke ontwikkelingen die een belemmering kunnen zijn voor hun inzet. Deze knelpunten komen voort uit gesprekken met experts uit de kinderopvang en het primair onderwijs.

- **Bezuinigingen op preventie:** het kabinet heeft in 2024 aangekondigd 250 miljoen euro te bezuinigen op subsidies voor preventie. Dit raakt onder andere de uitgaven van het ministerie van VWS voor gezondheidsbeleid, gezondheidsbevordering, en sport en bewegen. Minder middelen voor preventie kan de inzet van beweegprofessionals beperken.
- **Verschillen in beloning en functiewaardering:** een vergelijking van de salaristabellen en cao's laat zien dat sportprofessionals ongeveer hetzelfde verdienen als collega's in de cao Kinderopvang, maar vaak minder verdienen en minder vakantiedagen hebben dan collega's in het primair onderwijs. Dit kunnen ze als ongelijk en demotiverend ervaren.⁶
- **Focus op basisvakken in het onderwijs:** er ligt een sterke nadruk op basisvakken zoals taal, rekenen en burgerschap. Dit gaat ten koste van ruimte voor vakken als bewegingsonderwijs en sport en bewegen. Ondanks de wettelijke plicht van twee lessen bewegingsonderwijs per week staat de aandacht hiervoor onder druk. Dit kan de bredere inzet van sportprofessionals in het primair onderwijs beperken.
- **Verskil in flexibiliteit van werktijden en vakanties:** de werkstructuren van kinderopvang, primair onderwijs en sport verschillen sterk in flexibiliteit. Sportprofessionals die overdag actief zijn in opvang of onderwijs en 's avonds training geven, maken lange werkdagen. In het onderwijs zijn zij bovendien gebonden aan schoolvakanties, wat veel jongere werkenden als minder aantrekkelijk ervaren.
- **Beperkte beschikbaarheid van financiering of structurele inzet:** veel inzet van sportprofessionals loopt via tijdelijke projecten of subsidies. Daardoor is structurele inzet op scholen of in de bso lastig, omdat werkgevers terughoudendheid zijn met het aangaan van vaste afspraken. Voor de werknemer leidt het tot minder baanzekerheid en beperkte loopbaanperspectieven in onderwijs of opvang.
- **Beperkte kennis van pedagogiek bij zeer jonge kinderen:** beweegprofessionals zijn goed in staat beweegactiviteiten te begeleiden bij

⁶ Zie de cao-vergelijking die het Mulier Instituut voor de HCA Sport uitvoert (publicatie najaar 2025).

kinderen, maar missen regelmatig kennis over de ontwikkelingsfasen en pedagogische behoeften van kinderen van 0 tot 4 jaar.

- **Onbekendheid met organisatie en werkwijze in kinderopvang:** in sportopleidingen wordt nog te weinig aandacht besteed aan werken in de kinderopvang. Daardoor raken veel beweegprofessionals tijdens hun opleiding onvoldoende vertrouwd met de organisatie, routines, terminologie en pedagogisch-didactische aanpak van de kinderopvang.
- **Gebrek aan loopbaanperspectief en ontwikkelstructuur:** binnen de arbeidsmarkt sport en bewegen zijn de loopbaanmogelijkheden vaak onduidelijk, wat de professionele ontwikkeling belemmert en uitstroom in de hand werkt. Ook in de kinderopvang en het primair onderwijs ontbreekt voor deze professionals een helder perspectief op doorgroei of verdere specialisatie binnen hun vakgebied.
- **Beperkte infrastructuur en materiaal op locatie:** niet alle kinderopvanglocaties en basisscholen beschikken over voldoende ruimte, sportfaciliteiten of geschikt materiaal om beweegactiviteiten op een veilige en aantrekkelijke manier aan te bieden. Dit kan de kwaliteit en variatie van het aanbod beperken.

Samenvatting

De inzet van beweegprofessionals in het primair onderwijs en de kinderopvang wordt beperkt door wettelijke eisen rond kwaliteit en bevoegdheden. Tegelijk zijn er kansen, zoals de groei van IKC's, nauwere samenwerking tussen onderwijs en opvang, en subsidiekansen via (flankerend) beleid. Toegang tot subsidies en invulling verschillen per organisatie, regio of doelgroep.

Knelpunten als kennisgebrek, beloning en contracten belemmeren brede inzet, maar zijn deels oplosbaar via gerichte (bij)scholing en duidelijke arbeidsafspraken. Meer helderheid en beter gebruik van bestaande regelingen kunnen de inzet versterken.

2.3 Arbeidsmarktdata en prognoses

In deze paragraaf kijken we naar de beschikbare cijfers van de arbeidsmarkt van het primair onderwijs, de kinderopvang en de sport- en beweegsector. Het gaat om het aantal werkenden en het huidige en verwachte tekort. Daarnaast kijken we naar de uitstroom, de omvang van banen en de krapte op de arbeidsmarkt. Tot slot kijken we naar relevante opleidingen.

Aantal werkenden en tekorten in primair onderwijs, kinderopvang en sport

In tabel 2.4 beschrijven we het aantal werkenden en de huidige en verwachte tekorten in het primair onderwijs, de kinderopvang en de sport- en beweegsector. In het primair onderwijs gaat het om 135.500 fte⁷, met een oplopend tekort tot bijna

⁷ Full Time Equivalent, ofwel voltijdsequivalent.

6.000 fte in 2034. De kinderopvang groeit snel, met tekorten die kunnen verdrievoudigen. In sport zijn geen verwachte tekorten.

Tabel 2.4

Kerncijfers arbeidsmarkten primair onderwijs, kinderopvang en sport en bewegen

Sector	Werkenden (fte, 2023) ^A	Huidig tekort (fte)	Verwacht tekort (fte)
Primair onderwijs	135.500 personen		
Waarvan leraren	90.800 personen	± 4.300 fte, 4,5% ^B	2028: ± 4.800, 4,7% ^C
Waarvan directie	8.000 personen		2034: ± 5.950, 5,9%
Waarvan onderwijsondersteunend personeel	35.800 personen		
Kinderopvang	87.800 fte	± 3.900 fte ^{D,E}	2028: ± 7.280-12.300 fte (huidig stelsel bijna gratis kinderopvang)
	125.700 personen	27% dagopvang en 37% bso heeft tekort ^F	2034: ± 15.700-22.700 fte (huidig stelsel bijna gratis kinderopvang)
Sport en bewegen			
Brede definitie	82.000 personen		
Smalle definitie	52.000 personen		

^A Arbeidsmarktanalyse PO 2024, Arbeidsmarktplatform PO.

^B Naast onvervulde werkgelegenheid is er ook een lerarentekort. Dat wordt gemeten inclusief verborgen tekorten, zoals onbevoegd lesgeven, het samenvoegen van klassen of externe inhuur. In 2024 was dit tekort 9,7%. Hiervoor zijn geen ramingen bekend. Tekortmeting PO 2023, Centerdata

^C Arbeidsmarktramingen onderwijs 2024, Centerdata.

^D ABF Research; <https://prognosemodelzw.databank.nl/dashboard/stories-dashboard/kinderopvang--ko->

^E Het tekort hebben we geraamd in personen i.p.v. fte. We hebben dit omgerekend met de huidige gemiddelde deeltijdfactor van 0,68.

^F Quicksan arbeidsmarkt kinderopvang, Kinderopvang Werkt!, 2024.

Overige toelichting

Bovenstaande gaat over de hele sectoren primair onderwijs, kinderopvang en sport en bewegen. Er is helaas minder goed zicht op de verschillende functies binnen de sectoren.

- Het aantal mensen in onderwijsondersteunende functies (OOP) is de afgelopen jaren hard gestegen, met 37 procent sinds 2019. Dit komt mede door de (tijdelijke) Nationaal Programma Onderwijs-gelden en werkdrukmiddelen. Vaak zijn dit onderwijsassistenten en lerarenondersteuners. Naast het personeel in loondienst gaat nog 4,9 procent van de personeelslasten naar personeel niet in loondienst.
- Het aantal fte in de kinderopvang is de afgelopen jaren sterk gestegen, met 28 procent sinds 2019. In de kinderopvang werken ook veel zzp'ers (via een bemiddelingsbureau), naast mensen in loondienst. De sector is relatief jong. Deels komt dat door de groei van de sector, maar ook doordat werknemers

uitstromen op relatief jonge leeftijd. Het werk is lichamelijk zwaar en biedt niet altijd voldoende afwisseling of nieuwe uitdagingen (Cuelenaere et al., 2023). Uit een enquête blijkt dat 27 procent van de locaties voor dagopvang een personeelstekort heeft, terwijl dit bij de buitenschoolse opvang 37 procent is.

Uitstroom, deeltijd en krapte in primair onderwijs, kinderopvang en sport

In tabel 2.5 laten we de uitstroom, deeltijdwerken en arbeidsmarktkrapte zien. De uitstroom in het onderwijs is 6,1 procent, de arbeidsmarkt is zeer krap. In de kinderopvang ligt de uitstroom hoger (11,7%). Ook in de sportsector is sprake van krapte, al is die minder groot dan in onderwijs en opvang.

Tabel 2.5

Kenmerken arbeidsmarkten primair onderwijs, kinderopvang en sport en bewegen

Sector	Uitstroom	Deeltijdfactor	Krapte-indicator UWV, gemiddelde 2023*
Primair onderwijs		Totaal: 0,71	
Waarvan leraren	6,1% verlaat onderwijs	Leraren: 0,72	Zeer krap,
Waarvan directie		Directie: 0,9	Leerkrachten primair onderwijs: 9,5
Waarvan OPP		OOP: 0,67	Zeer krap, Pedagogisch medewerkers en onderwijsassistenten: 5,7
Kinderopvang	Netto-verloop gemiddeld 11,7% (2021-2023)	Totaal: 0,68	Zeer krap, Pedagogisch medewerkers en onderwijsassistenten: 5,7
Sport en bewegen			
Brede definitie		Voltijd 35% Deeltijd groot 30% Deeltijd klein 35%	
Smalle definitie		Voltijd 41% Deeltijd groot 28% Deeltijd klein 31%	Krap, Sportinstructeurs: 2,7

Bron: UWV, CBS.

* Het UWV berekent de spanning op de arbeidsmarkt door het geschatte aantal openstaande vacatures te delen door het aantal personen dat op hetzelfde moment korter dan zes maanden een WW-uitkering ontvangt.

Overige toelichting

- De grootste uitstroom uit het onderwijs bevindt zich in de leeftijdscategorie 60+. De belangrijkste drie vertrekredenen uit het onderwijs zijn: 1)

werkdruk, stress, belasting van het beroep, 2) gebrek aan persoonlijke uitdaging en professionele ontwikkeling en 3) onvrede over de leiding/het management en/of het schoolbestuur (Van Casteren et al., 2023).

- In alle drie de sectoren wordt veel in deeltijd gewerkt. Ongeveer een derde van de medewerkers in de sector sport en bewegen heeft een kleine deeltijdbaai van minder dan 20 uur per week.
- Op een derde van de scholen wordt niet voldoende gymles gegeven. In 2020/2021 was dit nog de helft. Op de meeste scholen wordt de gymles wel bevoegd gegeven (92%). Tekort aan accommodatie en volle lesroosters zijn vaker een obstakel dan gebrek aan personeel (Vrieswijk et al., 2024).

Uitstroom mbo- en hbo-sportopleidingen en Ad opvang

In tabel 2.6 geven we het aantal afgestudeerden per jaar weer van relevante mbo-, hbo- en Ad-opleidingen. Jaarlijks studeren zo'n 3.900 mbo'ers, bijna 700 alo'ers, evenveel Ad'ers in de opvang en bijna duizend sportkundigen af. De verwachte uitstroom over vijf jaar is naar verwachting lager.

Tabel 2.6
Beschikbare sport- en beweegprofessionals

Opleiding	Afgestudeerden per jaar	Schatting verwachte uitstroom (5 jaar)*
Mbo Sport & Bewegen	±3.900 (2024)	
Hbo ALO**	685 (2023)	±480
Ad Pedagogisch Educatief professional + Ad Professional Kind en Educatie	699 (2023)	±680
Hbo Sportkunde	934 (2023)	±570

Bron: DUO, Vereniging Hogescholen.

* Geschat door instroom in 2023 maal diplomarendement na vijf jaar.

** Inclusief gecombineerde alo-pabo-opleidingen.

Overige toelichting

Het aantal mbo-afgestudeerden stijgt licht over de tijd (niet in de tabel). Er is vooral een groei van niveau 2-studenten. Het aantal alo-afgestudeerden kende een scherpe daling in 2021 en 2022, maar is in 2023 weer deels hersteld.

De instroom in de hbo-opleidingen is wel stabiel. In het algemeen daalt de instroom in alle hbo-opleidingen komende jaren door daling in de leerlingpopulatie. Mogelijk is dit niet gelijk verdeeld over het land. In tegenstelling tot de algemene instroomcijfers bij het hbo is de instroom in de Ad-opleidingen de afgelopen vijf jaar verdubbeld. De verwachting is dat dit bij alle Ad-opleidingen de komende jaren verder stijgt (Brils et al., 2024).

Potentieel van alo-afgestudeerden

In tabel 2.7 laten we zien waar alo-afgestudeerden uit de periode 1986-2020 momenteel werken. Van de circa 17.000 afgestudeerden werkt 47 procent in het primair of voortgezet onderwijs. Daarnaast werkt 35 procent in loondienst buiten het onderwijs en is 18 procent niet in loondienst.

Tabel 2.7
Potentie hbo-afgestudeerden alo

	Aantal	%
Afgestudeerd 1986-2020	± 17.000	
Werkzaam in po of vo	± 8.000	47%
Overig loondienst	± 6.000	35%
Niet in loondienst	± 3.000	18%

Bron: DUO, Vereniging Hogescholen.

Toelichting

Ook docenten zonder alo-diploma geven bewegingsonderwijs. De 47 procent in tabel 2.7 is dus niet het volledige aantal docenten dat bewegingsonderwijs geeft (Van Nuland & Kools, 2021). Wel geeft de tabel een beeld van het aandeel mensen met een diploma dat in de sector werkt, en van de 'stille reserve' waarvan een deel mogelijk te interesseren is voor een baan in het onderwijs of in sport en bewegen.

Samenvatting

- In het primair onderwijs is het percentage onderwijsondersteunend personeel afgelopen jaren sterk gestegen. Hieronder vallen ook onderwijsassistenten.
- De kinderopvang is ook een groeiende branche. De tekorten nemen de komende jaren toe. Als kinderopvang bijna gratis wordt, nemen de tekorten nog meer toe.
- De instroom in de relevante opleidingen is relatief stabiel, al is die mogelijk niet gelijk verdeeld over het land. Het aantal studenten dat een Ad volgt, stijgt wel hard.
- Er is sprake van een 'stille reserve' van mensen die de alo hebben gedaan, maar niet in het onderwijs werken. Mogelijk is een deel daarvan te interesseren voor een baan in het onderwijs of sport en bewegen.
- In alle drie de sectoren wordt veel in deeltijd gewerkt. In de sector sport en bewegen komen kleine deeltijdbanen veel voor.
- De arbeidsmarkt voor leraren, pedagogisch medewerkers en onderwijsassistenten is zeer krap. De arbeidsmarkt voor sportinstructeurs is krap.

2.4 Praktijkvoorbeelden van samenwerkingsmodellen

In deze paragraaf gaan we in op praktijkvoorbeelden van samenwerking tussen sport, primair onderwijs en kinderopvang. Een van de mogelijk interessante vormen is het creëren van combibanen (ABF Research, 2022). Deze banen combineren verschillende rollen, functies of arbeidscontexten en zijn daardoor in vele vormen te gieten. Ze bieden kansen om personeelstekorten op te vangen én aantrekkelijker werk te bieden. In tabel 2.8 laten we zien hoe combibanen op veel manieren in de praktijk kunnen voorkomen.

Tabel 2.8

Voorbeelden van combibanen op het snijvlak van sport, primair onderwijs en kinderopvang

Arbeidscontext	Arbeidsrelatie*	Rollen	Voorbeeld
Eén organisatie	Loondienst	Meer rollen	Gymdocent én groepsleerkracht werkzaam bij een basisschool of pedagogisch medewerker en beweeginstructeur bij een kinderopvang.
Eén organisatie, meerdere branches	Loondienst	Eén of meer rollen	Beweegprofessional in dienst van een IKC, werkt overdag als leerkrachtondersteuner bewegingsonderwijs en 's middags op de bso. Dit kan ook een detachering zijn vanuit een school, kinderopvang of sportorganisatie.
Meerdere organisaties, in één branche	Loondienst	Eén of meer rollen	Buurtsportcoach werkzaam bij minimaal twee kinderopvangorganisaties, scholen of sportorganisaties.
Meerdere organisaties, in meerdere branches	Loondienst	Eén of meer rollen	Buurtsportcoach via sportorganisatie werkzaam bij een school en kinderopvang (en/of sportvereniging).
Meerdere organisaties, één branche	Zelfstandig	Eén of meer rollen	Zelfstandige gymdocent werkzaam bij meerdere scholen in de regio.
Meerdere organisaties, meerdere branches	Zelfstandig	Eén of meer rollen	Zelfstandig pedagogisch medewerker werkzaam bij meerdere opvanglocaties én als zelfstandig personal trainer.
Meerdere organisaties	Loondienst en zelfstandig	Eén of meer rollen	Overdag in loondienst als pedagogisch medewerker en in de avond als zelfstandig sporttrainer.

* Er zijn meer vormen van arbeidsrelaties. Om het behapbaar te houden gaan we uit van twee gangbare.

Analyse van werkverbanden

Uit onderzoek van ABF Research (2022) blijkt dat één op de zes medewerkers in de kinderopvang een combinatiebaan heeft. Meestal combineren zij hun werk met een andere functie in de opvang, detailhandel of horeca. Combinaties met sport komen nog relatief weinig voor. In het primair onderwijs komen combibanen minder vaak

voor. In de afgelopen tien jaar had gemiddeld één op de 25 leerkrachten een dergelijk werkverband (Mienis & Vermeulen, 2025).

Toch zijn er in de praktijk steeds meer varianten waarin sport en opvang of onderwijs worden gecombineerd. De tabel laat zien op welke manieren dit vorm kan krijgen. Het overzicht is niet uitputtend, maar illustreert hoe rollen, arbeidsrelaties en organisatiestructuren gecombineerd kunnen worden. Elke vorm kent eigen kansen en aandachtspunten voor zowel professional als organisatie. Hieronder staat per type werkverband een aantal overwegingen uit de literatuur en gesprekken.

● **Werkzaam bij één organisatie**

Voordelen:

- Voor de werkgever betekent dit werken vanuit één visie, met een duidelijke cultuur en structuur.
- Voor beide partijen is de dagelijkse afstemming en planning eenvoudiger.
- De professional is een vertrouwd gezicht voor kinderen en collega's.

Nadelen:

- Voor de werknemer kan het gebrek aan afwisseling en ontwikkelmogelijkheden minder aantrekkelijk zijn.
- Het is minder aantrekkelijk voor professionals die diversiteit in hun werk zoeken.
- Voor de werkgever betekent dit model volledige werkgeverslasten, wat vooral voor kleinere organisaties financieel lastig kan zijn.

● **Werkzaam bij meerdere organisaties**

Voordelen:

- Voor de werknemer betekent dit afwisseling, brede inzetbaarheid en ontwikkelkansen.
- Voor zowel werkgever als werknemer biedt dit mogelijkheden om bruggen te slaan tussen sectoren, bijvoorbeeld via een doorgaande lijn in het dagprogramma.
- Voor de werknemer ontstaat de kans op een voltijdscontract door het combineren van deeltijdbanen.

Nadelen:

- Kans op hogere werkdruk voor de werknemer door uiteenlopende taken en verschillende contexten.
- Voor beide partijen vraagt de afstemming tussen werkgevers tijd en goede communicatie.
- De werknemer heeft minder binding met een vast team of organisatiecultuur.
- Voor de opdrachtgever kunnen detachingsconstructies duurder uitvallen.

● **Zelfstandig werk (eventueel in combinatie met loondienst)**

Voordelen:

- Voor de werknemer biedt dit vrijheid, flexibiliteit en inkomensmogelijkheden uit verschillende bronnen.

- Voor zelfstandig werkende professionals is het aantrekkelijk om een eigen onderneming te combineren met een vaste baan.

Nadelen:

- Vereist ondernemerschap en goede administratie van de werknemer.
- Voor de werknemer brengt het juridische en belastingtechnische complexiteit met zich mee.
- Voor zowel opdrachtgever als opdrachtnemer bestaat het risico op schijnzelfstandigheid onder de Wet DBA.

Andere interessante samenwerkingsvormen

Naast de mogelijkheid van combibanen werden alternatieve oplossingen in de gesprekken genoemd:

- **Jobcarving:** bestaande functies worden herschikt om taken beter te laten aansluiten bij competenties van (nieuwe) medewerkers. Hiermee kun je bijvoorbeeld beweegtaken loskoppelen van pedagogische of onderwijstaken, zodat sportprofessionals zonder volledige bevoegdheid toch van meerwaarde kunnen zijn.
- **Regionale samenwerking of 'personeelspooling':** kleine scholen of kinderopvanglocaties kunnen samen een beweegprofessional in dienst nemen (bijv. via een stichting of coöperatie). Door formatie te bundelen ontstaan werkbare dienstverbanden en kan een professional op meerdere plekken actief zijn, zonder schijnzelfstandigheid.
- **Beweegteam:** in sommige gemeenten werken sport- en beweegprofessionals samen in een team, bijvoorbeeld in dienst van een gemeentelijk sportbedrijf. Vanuit deze structuur kunnen zij flexibel worden ingezet op scholen, bso's en andere plekken in de wijk.

Samenvatting

Combibanen bieden potentie om personeelstekorten tegen te gaan én aantrekkelijker werk te creëren voor sport- en beweegprofessionals. Vooral de mogelijkheid om rollen te combineren of te werken over sectoren heen, kan bijdragen aan werkplezier, ontwikkeling en behoud van personeel. Tegelijkertijd vraagt dit om goede afstemming, passende contractvormen en ondersteuning bij bijvoorbeeld loopbaanontwikkeling en administratie.

Voor werkgevers liggen er kansen in samenwerking, bijvoorbeeld via gedeeld werkgeverschap of detachering. Een gerichte aanpak en heldere afspraken zijn hierbij essentieel.

Uitkomsten brainstormsessie

Op 22 mei 2025 hebben we een brainstormsessie gehouden met zestien vertegenwoordigers uit de sectoren sport, primair onderwijs en kinderopvang. In dit hoofdstuk beschrijven we de uitkomsten daarvan.

3.1 Over de brainstormsessie

De deelnemers verkenden hoe sport- en beweegprofessionals kunnen bijdragen aan het verlichten van personeelstekorten in de kinderopvang en het primair onderwijs. En op welke wijze samenwerking tussen deze sectoren kan leiden tot robuustere banen voor deze professionals.

Voorafgaand aan de sessie hebben we de informatie uit het vorige hoofdstuk met de deelnemers gedeeld. Zo kon iedere deelnemer zich vanuit de eigen achtergrond en expertise voorbereiden. Tegelijkertijd bood het een gezamenlijke basis voor het gesprek.

Tijdens de sessie hebben we onderzocht welke kansen er liggen om beweegprofessionals breder en duurzamer in te zetten binnen de kinderopvang en het primair onderwijs. Vervolgens hebben we belemmerende factoren verkend en nagedacht over mogelijke oplossingen.

In paragraaf 3.2 ordenen we de opbrengsten van de sessie rond zes thema's die tijdens de bijeenkomst naar voren kwamen.

3.2 Resultaten

Wijkgerichte beweegteams: structurele aanpak en inspiratie uit de praktijk

De inzet van wijkgerichte beweegteams zien meerdere deelnemers als kansrijk. Zulke teams dragen (volgens deelnemers die hier in het werkveld bekend mee zijn) bij aan de continuïteit van het beweegaanbod, binding met de wijk en bredere inzetbaarheid, bijvoorbeeld voor ouderen.

Een concreet voorbeeld is het Zeelandse initiatief *Goes United*. Daar werken multidisciplinaire teams met onder meer LO-docenten, sportkundigen, Cios'ers en stagiairs. Met beweegtesten worden de motorische vaardigheden van kinderen in kaart gebracht. Op basis daarvan wordt per groep of wijk een passend beweegaanbod opgesteld. Vervolgens worden de best passende professionals uit het team ingezet. Zulke beweegteams kunnen ook bijdragen aan aantrekkelijke loopbaanpaden en verdere ontwikkeling van beweegprofessionals.

Deelnemers geven ook aan dat schaalgrootte belangrijk is. Een beweegteam per wijk kan te klein zijn en daardoor inefficiënt werken. Een te groot team kan juist zorgen voor minder binding met de doelgroep en samenwerkingspartners, en voor minder kennis van de lokale context.

Een ander knelpunt is de versnippering van arbeidsvoorwaarden en werkgeverschap. Verschillende cao's kunnen een dergelijke integrale aanpak in kinderopvang en primair onderwijs lastig maken. Het ontbreken van duidelijke afspraken kan een dergelijke samenwerking belemmeren.

Oplossing: structurele organisatie van beweegteams

Oprichting van samenwerkingsverbanden of borging bij bestaande organisaties, die deze beweegteams structureel kunnen faciliteren en positioneren. Gemeenten en sportbedrijven kunnen deze teams lokaal organiseren; de HCA-werkgroep kan ondersteunen met kennisdeling en landelijke coördinatie. Deze verbanden kunnen zorgen voor één werkgeverschap en integrale coördinatie, en fungeren als platform om praktijkvoorbeelden zoals Goes United te verspreiden.

Door bestaande initiatieven te monitoren kunnen succesfactoren worden geïdentificeerd en elementen landelijk worden opgeschaald. Denk hierbij concreet aan het ontwikkelen van factsheets, voorbeeldcasussen en een digitale kennisbank die andere regio's inspireert en ondersteunt.

- Deze oplossing vraagt om actie van de HCA-werkgroep om praktijkkennis te verzamelen en beschikbaar te maken. Gemeenten en sportbedrijven zijn aan zet om teams lokaal op te zetten en te positioneren.

Doorlopende beweeglijn waarborgen: de 'beweegprofessional 0-13 jaar'

Een van de ideeën die bij de deelnemers leven, is een 'beweegprofessional 0-13 jaar' in het leven roepen, bij voorkeur binnen een IKC of brede school.

De deelnemers signaleren dat sport- en beweegopleidingen momenteel onvoldoende aandacht besteden aan het jonge kind (0-4 jaar). Zij benadrukken dat juist deze leeftijdsgroep aanvullende expertise vraagt, vanwege hun specifieke ontwikkelingsfase. In deze vroege levensjaren wordt de basis gelegd voor motorische ontwikkeling én een positieve houding ten opzichte van bewegen.

Een beweegprofessional met expertise over de hele leeftijdslijn zou de verbinding tussen opvang, onderbouw en bovenbouw kunnen versterken en kunnen bijdragen aan het borgen van een doorlopende beweeglijn. De uitdaging voor opleidingen is daarom om deze expertise expliciet te ontwikkelen en zichtbaar te maken in het curriculum.

Oplossing: praktijkgerichte opleidingen over het jonge kind

Om beweegprofessionals beter toe te rusten om te werken met jonge kinderen, stellen deelnemers voor om mbo- en hbo-opleidingen nauwer te verbinden met de praktijk. Een recent voorbeeld is de gecombineerde BBL-opleiding Gespecialiseerd Pedagogisch Medewerker niveau 4 en Buurtsportcoach (Sport en Bewegen). Deze opleiding combineert pedagogische en motorische expertise en wordt gezien als een waardevolle structurele opvolging van eerdere pilots.

Voor het hbo is nog geen vergelijkbare structurele koppeling gerealiseerd. Deelnemers stellen voor dat alo- en sportkunde-opleidingen samen verkennen hoe zij studenten met affiniteit voor het jonge kind beter kunnen bedienen. Bijvoorbeeld via specifieke minoren, vakken, stages of praktijkopdrachten gericht op de doelgroep 0-4 jaar.

Daarnaast benadrukken deelnemers dat actieve werving belangrijk is. Kinderopvangorganisaties kunnen zich beter profileren binnen sportopleidingen, bijvoorbeeld door succesverhalen te delen en aantrekkelijke stageprojecten aan te bieden. Zo kunnen ze het beeld versterken dat de kinderopvang een betekenisvolle en aantrekkelijke werkplek is voor beweegprofessionals.

- Deze oplossing vraagt om actie van de HCA-werkgroep om partijen bij elkaar te brengen en goede voorbeelden te delen. Opleidingen en kinderopvangorganisaties vertalen dit naar aanpassing van onderwijs en wervingspraktijk.

Jobcarving en specialisatie: talent inzetten waar het werkt

Jobcarving is het opdelen van functies in deelrollen op basis van competenties. Een aantal deelnemers ziet dit als een kans om beweegprofessionals en pedagogisch medewerkers in te zetten op hun kracht. Denk bijvoorbeeld aan een vakleerkracht bewegingsonderwijs die zich richt op de sport- en beweegtaken, terwijl een pedagogisch medewerker zorgt voor opvang, rustmomenten en overdracht met ouders.

Volgens een deelnemer zou het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) zorgen hebben over de kwaliteitsborging bij deze werkwijze. Ook stelt de Wet Kinderopvang specifieke eisen aan de kwalificaties van pedagogisch medewerkers. Daardoor mag een beweegprofessional niet elke taak zomaar uitvoeren. Bovendien bieden cao's niet altijd ruimte om functies flexibel in te richten.

Toch zien deelnemers in jobcarving interessante mogelijkheden om personeelstekorten te verlichten. Zij pleiten ervoor om dit concept verder te verkennen. Het PACT-rapport (2021) biedt hiervoor mogelijk interessante aanknopingspunten met een rol- en ontwikkelmodel. In dit model voor kindcentra

staat de inzet van diverse professionals centraal, op basis van hun competenties en met oog voor teamdiversiteit.

Oplossing: start pilots met jobcarving of monitor waar geëxperimenteerd wordt

Creëer experimenteerruimte waarin jobcarving in de praktijk kan worden getest, bijvoorbeeld via pilots in verschillende regio's. Evalueer de opbrengsten en deel de resultaten breder, zodat andere regio's ervan kunnen leren. Zorg daarbij dat de expertise van sportprofessionals op het gebied van motoriek en bewegen beter wordt erkend en benut.

- Deze oplossing vraagt om actie van de HCA-werkgroep om pilots te starten en opbrengsten inzichtelijk te maken. Regionale samenwerkingspartners en brancheorganisaties zorgen voor uitvoering en inbedding.

Samenhang en landelijke visie: van versnippering naar gezamenlijke koers

Deelnemers signaleren het ontbreken van een overkoepelende visie en regie. Sport, primair onderwijs en kinderopvang opereren nog te veel in silo's. Vernieuwing wordt belemmerd door behoudend denken.

Ook op Rijksniveau werken ministeries (OCW, SZW, VWS) geregeld langs elkaar heen. In 2024 brachten OCW en SZW wel een handreiking uit om btw-problematiek bij samenwerking tussen opvang en onderwijs te verhelderen. Toch stranden initiatieven nog vaak op tegenstrijdige regelgeving of onsamenhangend beleid, bijvoorbeeld door verschillen in btw-plicht tussen organisaties.

Oplossing: gezamenlijke visie op bewegen

Er is behoefte aan een gezamenlijke, nationale visie op bewegen als onderdeel van de ontwikkeling van het kind, in samenwerking met stakeholders uit sport, onderwijs, opvang en zorg. Vanuit die visie kan een gezamenlijke lobby worden opgebouwd, met ondersteuning van werkgevers en ouders als bondgenoten.

- Deze oplossing vraagt om actie van de HCA-werkgroep om het initiatief te nemen voor een conceptvisie. Beleids- en brancheorganisaties leveren input en dragen bij aan verankering.

Herwaardering van kinderopvang: van opvang naar ontwikkelomgeving

Een volgend thema dat we hebben besproken, is de maatschappelijke beeldvorming van kinderopvang. De naam 'opvang' roept volgens enkele deelnemers associaties op van 'bewaren' in plaats van 'ontwikkelen'. Hierdoor zou de sector volgens hen minder aantrekkelijk zijn voor jonge professionals, terwijl er juist grote ontwikkelkansen liggen.

Oplossing: kinderopvang aantrekkelijk als ontwikkelplek

Herkadering van kinderopvang als volwaardige ontwikkelplek, in communicatie, naamgeving en beleidskaders. Daarmee kan ook het imago van het beroep veranderen en worden nieuwe beweegprofessionals aangetrokken.

- Deze oplossing vraagt om actie van de HCA-werkgroep om krachtige voorbeelden en boodschappen te verzamelen. Brancheorganisaties zorgen voor bredere vertaling in communicatie en beleid.

Nieuwe bondgenoten: kinderopvang en bedrijfsleven aan tafel

Hoewel de kinderopvangsector in dit project goed heeft gereageerd op de oproep tot samenwerking, is zij nog niet vertegenwoordigd in de HCA-werkgroep. Dit is opvallend, gezien haar belangrijke rol. Ook het bedrijfsleven noemen deelnemers als ontbrekende maar relevante partner, vanwege het belang van goede kinderopvang en beweegvoorzieningen. Dit helpt ouders immers om werk en zorg beter te combineren.

Oplossing: ontwikkeling van een platform sport, kinderopvang en primair onderwijs

Actieve uitbreiding van de werkgroep of oprichting van een platform met vertegenwoordigers uit sport, kinderopvang, primair onderwijs en ook het bedrijfsleven. Werkgevers kunnen betrokken worden via HRM-beleid en collectieve afspraken over vitaliteit, ouderschap en arbeidstijd.

- Deze oplossing vraagt om actie van de HCA-werkgroep om het netwerk uit te breiden en het gesprek aan te gaan. Kinderopvangorganisaties en werkgevers leveren input vanuit hun praktijk.

Conclusie & aanbevelingen

In dit hoofdstuk formuleren we conclusies en doen we aanbevelingen op basis van de documentenanalyse, gesprekken met deskundigen en de vervolgsessie met werkveldpartijen. We schetsen welke kansen en belemmeringen centraal stonden en welke vervolgstappen de werkgroep kan nemen om de energie en ideeën uit het veld te benutten.

4.1 Conclusie

Inzet beweegprofessionals: kansen, opleidingen en belemmeringen

De inzet van beweegprofessionals in het primair onderwijs en de kinderopvang biedt kansen om personeelstekorten te verlichten, de inzet van beweegprofessionals te verbreden en daarmee de ontwikkeling van kinderen te versterken.

Uit de analyse blijkt dat er al verschillende opleidingen en initiatieven bestaan op het snijvlak van sport, onderwijs en opvang. Daartegenover zijn er duidelijke belemmeringen, zoals onduidelijke bevoegdheden, versnipperde regelgeving, uiteenlopende cao's, en een gebrek aan structurele samenwerking.

Arbeidsmarkt: oplopende tekorten, maar ook kansen

De arbeidsmarkt laat zien dat de tekorten in onderwijs en opvang verder zullen oplopen. Tegelijk ontstaan er kansen, bijvoorbeeld door de groeiende uitstroom uit mbo-opleidingen. Die groep kan van waarde zijn, mits er wordt geïnvesteerd in begeleiding, functievorming en samenwerking.

Kansrijke initiatieven

Tijdens de vervolgsessie hebben we besproken hoe deze bestaande initiatieven opgeschaald en beter ondersteund kunnen worden. Deelnemers benadrukken het belang van meer regie, kennis delen, ruimte voor experimenten en bouwen aan duurzame samenwerking tussen sectoren. De urgentie wordt breed gevoeld: er is behoefte aan actie, met oog voor wat er al is en wat lokaal werkt.

De sessie laat zien dat er volop kansen zijn voor een bredere inzet van beweegprofessionals, zeker nu het aantal opleidingen groeit, IKC's in opkomst zijn en er beleid en subsidie beschikbaar is om samenwerking te ondersteunen. Investeren in visie, samenwerking, opleiding en beleidsaanpassing is cruciaal. Dit is het moment om de energie uit het veld te verzilveren met gerichte acties.

4.2 Drie aanbevelingen voor de werkgroep

In het vorige hoofdstuk hebben we verschillende concrete oplossingen en acties uitgewerkt die voortkwamen uit de brainstormsessie. Om deze ideeën en de bijbehorende energie vast te houden en om te zetten in vervolgacties, is richting

nodig. We doen daarvoor drie aanbevelingen, die de werkgroep kan hanteren als kapstok voor verdere uitvoering, afstemming en samenwerking.

1. Maak goede voorbeelden zichtbaar en overdraagbaar

Er bestaan diverse succesvolle samenwerkingen tussen sport, primair onderwijs en kinderopvang, zoals Goes United of de beweegprofessional 0-13 jaar. Deze voorbeelden verdienen meer zichtbaarheid, met name bij organisaties uit de drie sectoren.

De werkgroep kan zorgen voor bundeling en verspreiding van inspirerende voorbeelden, bijvoorbeeld via factsheets, praktijkverhalen en een digitale kennisbank. Zo kunnen andere organisaties uit de sport, het primair onderwijs en de kinderopvang makkelijker aansluiten en voortbouwen op bestaande initiatieven.

2. Maak experimenten mogelijk en volg deze actief

Stimuleer initiatieven die inzetten op gecombineerde functies, jobcarving of wijkgerichte beweegteams, zoals voorgesteld in hoofdstuk 3. Niet alles hoeft meteen landelijk of grootschalig. Juist op lokaal of regionaal niveau kunnen pilots snel laten zien wat werkt. Kies enkele kansrijke regio's of netwerken. Zorg voor goede begeleiding, monitoring en evaluatie. Leg de lessen vast en deel ze breder.

3. Bouw aan een platform en gezamenlijke visie

Versterk de verbinding tussen sport, primair onderwijs, kinderopvang én het bedrijfsleven. Richt een platform in waarin partners ideeën delen en nieuwe partners aansluiten. En waarbij partners werken aan een gezamenlijke visie op bewegen als onderdeel van de brede ontwikkeling van het kind (0-13 jaar).

De werkgroep speelt hierin een aanjagende en verbindende rol. Door kennis te delen, samenwerking te faciliteren en ruimte te bieden voor experimenten, ontstaat stap voor stap een stevigere structuur waarin sectoren elkaar versterken en beweegprofessionals duurzaam kunnen worden ingezet.

Bronnen

- ABF Research (2022). *Combinatiebanen en loopbaanpaden*. Kinderopvang werkt!
- ABF Research (2024). *Nieuwe prognose arbeidsmarkt van de kinderopvang (inclusief peuterspeelzaalwerk)*. AZW.
- Adriaens, H., & De Vos, K. (2023). *De toekomstige arbeidsmarkt voor onderwijspersoneel*. Centerdata.
- Adriaens, H., Elshout, M., & Elshout, S. (2024). *Personeelstekorten primair onderwijs*. Centerdata.
- Brancheorganisatie Kinderopvang (2025). *Wet Innovatie en Kwaliteit Kinderopvang (IKK)*. Geraadpleegd op 2 mei 2025, van <https://kinderopvang.nl/onderwerpen/wet-innovatie-en-kwaliteit-kinderopvang-ikk>
- Brils, T., Hamming, R., Heres Hoogerkamp, M., Klapper, A.P., Van Leeuwen, A.S., Noordzij, T., Pan, L.Y., Ramada, C.A.A.D.T., & Rutten, A. (2024). *Referentieraming 2024. Leerlingen- en studentenraming ter onderbouwing van de begroting van OCW*. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
- Bronkhorst, A., Van Eldert, P., & Steenbergen, J. (2024a). *Tendrapport arbeidsmarkt sport en bewegen 2023*. Mulier Instituut.
- Bronkhorst, A., Steenbergen, J., Van Stam, W., & Vrieswijk, S. (2024b). *Arbeidsmarktmonitor sport en bewegen 2024. Kwalitatief onderzoek onder werknemers en werkgevers*. Mulier instituut.
- Cuelenaere, B., De Cock, E., Elshout, M., Elshout, S., & Verheijen, M. (2023). *Alle leeftijden: behoud oudere medewerkers in de kinderopvang*. Centerdata.
- Kinderopvang werkt! (2025). *Sectoraal Ontwikkelpad Kinderopvang*.
- Kulik, S. (2016). *Wettelijke richtlijnen voor bewegingsonderwijs van basisschool tot mbo*. Geraadpleegd op 1 mei 2025, van <https://www.allesoversport.nl/thema/beweegstimulering/wettelijke-richtlijnen-voor-bewegingsonderwijs-van-basisschool-tot-mbo>
- KVLO (2021). *Factsheet Bevoegdheden primair onderwijs & speciaal onderwijs*. https://www.kvlo.nl/themadownload/20210901-factsheet_Bevoegdheden_primair_onderwijs.pdf

- Maranus, J. (2024). *Quickscan kinderopvang. Arbeidsmarktontwikkelingen november 2024 en vooruitblik tot en met mei 2025*. Kinderopvang werkt!
- Mienis, E., & Vermeulen, J. (2025). *Lesgeven combineren met een baan buiten het primair onderwijs*. Arbeidsmarktplatform PO.
- Onderwijsregio Haaglanden (2024). *Handreiking combinatiefuncties. Primair onderwijs en kinderopvang*.
- PACT voor Kindcentra (2021). *Een nieuwe en gemeenschappelijke taal. Rol- en ontwikkelmodel Kindcentra*. Het Kinderopvangfonds.
- SportDrenthe (2024). *Drenthe Beweegt 2025 – 2028*.
<https://sportdrenthe.nl/drenthe-beweegt/wp-content/uploads/sites/6/2024/12/Drenthe-Beweegt-Beweegbeleid-2025-2028-digitaal-DEF.pdf>
- Van Casteren, W., Lodewick, J., Lommertzen, J., Luyten E., & Van Mensvoort, C., (2023). *Vertrekreden leraren en docenten in het po, vo en mbo*. ResearchNed Nijmegen.
- Van der Grinten, M., Kieft, M., Kooij, D., Bomhof, M., & Van den Berg, E. (2019). *Samenwerking in beeld 2019. Basisscholen, kinderopvang & kindcentra*. Oberon.
- Van Nuland, E., & Kools, M. (2021). *Van vakdocent VO naar bevoegd leraar PO. Verkenning naar de stille reserve aan vakdocenten VO*. Arbeidsmarktplatform PO.
- Vrieswijk, S., Westerbroek, M., Wilderink, L., & Singh, A. (2024). *Van wet naar werkelijkheid. Bewegingsonderwijs op de basisschool*. Mulier Instituut.

Bijlage – Respondenten & deelnemers

Tabel B1.1

Respondenten voorbereidende gesprekken

Respondent	Organisatie
Age Wim van der Zee	Alfa-college
Amika Singh	Mulier Instituut
Christiaan Hageraats	Ubuntu Sport
Dave van Kann	Fontys Sporthogeschool
Jan Posthumus	Het BeweegBuro
Job Gevers	Sport Expertise Centrum
Leon Zielhuis	Sportprofessional.nl
Pam Comfurius	Brancheorganisatie Kinderopvang
Patrick Vader	SportZeeland/ SportKracht12
Sandra Roelofsen	KVLO
Sanne Veldman	Mulier Instituut
Tjalle Hoogsteen	Het BeweegBuro

Tabel B1.2

Deelnemers brainstormsessie in mei 2025

Deelnemer	Organisatie
Alyssa Dijkstra	SportZeeland/ SportKracht12
Carin Bruining	Hanze Instituut voor Sportstudies
Carmen Kroon	ROC Tolland
Conny van der Lans	Junis Kinderopvang
Else Laven	Junis Kinderopvang
Eric Pardon	KVLO
Erik Lenselink	Beweegalliantie
Heleen Hamberg	Beweegalliantie
Job Gevers	Sport Expertise Centrum
Monique van Opstal	BMKO
Pam Comfurius	Brancheorganisatie Kinderopvang
Patrick Vader	SportZeeland/ SportKracht12
Rene Immers	MBO-raad
Ronald Klomp	CIOSNL
Tjalle Hoogsteen	Het BeweegBuro
Wendy Scholtes	Kinderfysiotherapie/HHS

Arnold Bronkhorst
a.bronkhorst@mulierinstituut.nl

Marleen Kools
m.kools@mulierinstituut.nl